

משרד החינוך

הפיקוח על החינוך המוזיקלי

מדריך למורה התמחות פופ-רוק

כתיבה : תומר בורוכוב

מהדורה ראשונה, דצמבר 2024

הקדמה למורה

מורים ומורות יקרים! לפניכם חוברת המאגדת את החומר לבגרות בהתמחות פופ-רוק. כל צמד מחולק לסעיפים ולתתי סעיפים וכתוב בתמצות לטובת מיקוד ובהירות בתכנית הלימודים. שימו לב: מבחן הבגרות יכלול אך ורק שאלות שנוגעות לחומר אליו אנו מפנים בחוברת זו.

רוב הסעיפים בחוברת שלפניכם כוללים הפנייה למקור תוכן בו ניתן למצוא העמקה ודוגמאות נוספות. על מנת להקל על המורים את הגישה למקורות ההרחבה, נבחרו מקורות מועטים (אחד או שניים לכל צמד) שעליהם תכנית הלימודים מבוססת ובהם תמצאו את כל המידע הדרוש. למעוניינים בהרחבות נוספות, תוכלו למצוא הפניות נוספות בתוך המקורות אליהם אנו מפנים.

בסוף כל נושא ישנו רפרטואר להאזנה הכולל את יצירות החובה לבגרות ויצירות מומלצות נוספות להרחבה שמומלץ ללמד בכיתה במסגרת החומר הנלמד.

בהצלחה!

תוכן עניינים

1	צמד א'
1	הבלוז ותרומתה של המוזיקה האפרו-אמריקאית
4	התהוות המוזיקה הפופולרית באמריקה, מראשית המאה ה-20 ועד לרוקנרול של שנות ה-50
7	צמד ב'
7	ראשית הזמר העברי והלהקות הצבאיות
10	צמיחת הרוק הישראלי בשוליים ובממסד בשנות ה-60 וה-70
15	צמד ג'
15	עליית הרוק באנגליה ו"הפלישה הבריטית"
18	רוק אמריקאי בשנות ה-60
22	צמד ד'
22	סוף שנות ה-60 ושנות ה-70: רוק כבד, פסיכדליה ופאנק
26	הגלאם והרוק המתקדם

צמד א'

הבלוז ותרומתה של המוזיקה האפרו-אמריקאית

תוכן הפרק מבוסס על:

- המחור לעולם אינו יודע / ארי קטורזה: פרק 1
- תולדות היצירה הג'אזית ומאפייניה המוזיקליים / טל וייס ויורם אילן: פרק 3

נושאים הכלולים בחומר הלימוד:

רקע היסטורי ומאפיינים תקופתיים:

1. **סחר העבדים הטרונס אטלנטי והעבדות בארה"ב:** סיפור העבדות וממדיה העצומים של תופעת סחר העבדים בצפון אמריקה מהמאה ה-16 ועד המאה ה-19.
2. **התרבות האמריקאית כמשא ומתן בין תרבות לבנה ושחורה:** אמנים לבנים שהתחפשו לשחורים או התחקו אחר התרבות השחורה, ההכלאה של שתי המסורות.¹
3. **מופעי הבלאק-פייס מינסטרלס:** המופעים כבסיס לייחודיות המוזיקה האמריקאית. דמותו של ג'ים קרואו. ההקשר הגזעני של המופעים: הבניית האידאולוגיה של העליונות הלבנה. מנגד, המופעים כמכשיר של כור היתוך תרבותי, מבע של משיכה לתרבות השחורה ודוגמה לחיבור של אומנות עם תרבות עממית.²

מקורותיו והסתעפויותיו המוקדמות של הבלוז:

1. **המוזיקה האפריקנית** והביטוי המוזיקלי בחיי העבדות. מאפיינים מוזיקליים אפריקניים מרכזיים.³
2. הבלוז כמיזוג ראשון של רכיבים מוזיקליים אפריקאים ואירופאים בז'אנר מוזיקלי מובחן: הבחנה בין המאפיינים האירופאים לאילו האפריקניים.⁴
3. **שירי העבודה:** מאפיינים מוזיקליים שהתפתחו בשדות הכותנה.⁵
4. **ספיריטואלס וגוספל:** מקומה של הכנסייה בחיי העבדות, מאפיינים מוזיקליים.⁶

מאפיינים של הבלוז:

1. **"בלו נוטס" (Blue Notes):** הבנה של אופן השימוש בבלו נוטס בהקשר לסולם מז'ור וזיהויים בטקסט מוזיקלי.⁷
2. **סולמות הבלוז והרמוניה:** הפנטטוני המינורי המנוגן או מושר על גבי הרמוניה מז'ורית: מה שיוצר את סולם הבלוז הנונטוני (בעל תשעה צלילים).⁸ ספטאקורד כצבע שליט.⁹
3. **קצב:** שילוב של משקל זוגי עם חלוקה משולשת של הפעמה.

¹ ארי קטורזה, המחור לעולם אינו יודע, רוק במאה ה-20, רמת השרון: רימון, 2014, עמ' 21-27.

² טל וייס ויורם אילן, תולדות היצירה הג'אזית ומאפייניה המוזיקליים, 2024, עמ' 31-32. קטורזה, עמ' 23-27.

³ קטורזה, עמ' 28-31.

⁴ שם, עמ' 31.

⁵ וייס, אילן, עמ' 28. קטורזה, עמ' 29-31.

⁶ וייס, אילן, עמ' 29-31. קטורזה, עמ' 36.

⁷ וייס, אילן, עמ' 35. קטורזה, עמ' 29.

⁸ וייס, אילן, שם. קטורזה, עמ' 32.

⁹ וייס, אילן, עמ' 37.

4. **צורה וטקסט** : מבנה שתיים עשרה התיבות, פיסוק המשפטים במבנה aab, ה- Turnaround.¹⁰

5. **הבלוז המינורי**.¹¹

6. **תכנים חוץ מוזיקליים של הבלוז** : תמצית מצבה המדכא של חוויית האדם השחור באמריקה, המאבק בין היצר החיובי ליצר ההרס באדם, מיתוס השטן וסיפורו של רוברט ג'ונסון.¹²

הבלוז כבסיס לרוק האנגלו-אמריקאי:¹³

1. **התפתחות הרוק של שנות השישים בהשפעה ישירה של התרבות האפרו-אמריקאית** ובמיוחד הבלוז והרוקנרול שהתפתח בשנות החמישים מתוך הבלוז. הקשר לפעילותה של התנועה לזכויות האזרח, והלגיטימציה שמקבלים סממני התרבות השחורה דרך ביצועים של אמנים לבנים (כדוגמת אלביס פרסלי).

2. **הבלוז במוזיקה של אמני הרוק של שנות ה-70-60** : בין התבססות על המסורת ושימור שלה לבין חידוש ופיתוח הבלוז לכיוונים מורכבים יותר.

רפרטואר ללמידה:

הערות	שיר	מלחין / מבצע/ת
שורשי הגוספל	Down In The River To Pray בקיזור מופיע בביצוע Delta Big Four (1929)	עממי (1867)
דוגמה לגוספל	Michael Row The Boat Ashore	עממי בקיזור מופיע בביצוע Glory Gospel Singers (2015)
דוגמה לשיר עבודה	I Be So Glad, When The Sun Goes Down	Ed Lewis בקיזור בביצוע William Warfield
דוגמה לספיריטואלס	Go Down Moses (1862)	עממי בקיזור בביצוע Fish Jubilee Singers
דוגמה לספיריטואלס	Swing Low Sweet Chariot בקיזור בביצוע Fish Jubilee Singers (1909)	Minerva Willis & Wallace Willis (1865 לערך)
דוגמה לבלאקפייס מיניסטראל	Jump Jim Crow בקיזור השיר מבוצע כחלק מהמחזמר "Minstrel Days" (1941)	Thomas Dartmouth "Daddy" Rice (1828)
דוגמה לבלאקפייס מיניסטראל	Yes Sir, Mr Bones (1951)	Gary Jackson

¹⁰ וייס, אילן, עמ' 34, 36-37. קטרוזה, עמ' 31.

¹¹ וייס, אילן, עמ' 43.

¹² קטרוזה, עמ' 32-36.

¹³ שם, עמ' 125, 130-131, 163, 165-166.

בלוז	St. Louis Blues (1914)	W.C. Handy
בלוז	St. Louis Blues (1925)	Bessie Smith
בלוז	Empty Bed Blues (1928)	
בלוז	West End Blues (1928)	Louis Armstrong
בלוז	Sweet Home Chicago (1937)	Robert Johnson
בלוז	Crossroads (1937)	
מומלץ להאזין גם לחידוש של הרולינג סטונס	Love in Vain (1937)	
בלוז	Fine and Mellow (1939)	Billie Holiday
בלוז בוגי-ווגי	Boogie Woogie Blues (1939)	Albert Ammons
בלוז	Hoochie Coochie man (1954)	Muddy Waters
בלוז מינורי	Equinox (1964)	John Coltrane
בלוז מינורי	The Thrill Is Gone (1969)	B.B. King
בלוז מינורי	Unchain My Heart (1961)	Ray Charles
בלוז-רוק מינורי	Black Magic Woman (1970)	Santana
דוגמה לבלוז בתוך רוק שנות ה-60	This Train (1964)	Sister Rosetta Tharpe
דוגמה לבלוז בתוך רוק שנות ה-60	Birthday (1968)	The Beatles
דוגמה לבלוז בתוך רוק שנות ה-60. גרסת כיסוי לשירו של רוברט ג'ונסון	Love in Vain (1969)	The Rolling Stones
דוגמה לבלוז בתוך רוק שנות ה-60-	Little Red Rooster (1965)	
דוגמה לבלוז בתוך רוק שנות ה-60	Try (Just a Little Bit Harder) (1969)	Janis Joplin
דוגמה לבלוז בתוך רוק שנות ה-60	You Shook Me (1969)	Led Zeppelin
דוגמה לבלוז בתוך הרוק. בלוז מינורי	Since I've Been Loving You (1970)	
דוגמה לבלוז בתוך רוק שנות ה-60	Red House (1967)	Jimi Hendrix

התהוות המוזיקה הפופולרית באמריקה, מראשית המאה ה-20 ועד לרוקנרול של שנות ה-50

תוכן הפרק מבוסס על:

- המחור לעולם אינו יודע / ארי קטורזה : פרקים 2-4.
- תולדות היצירה הג'אזית ומאפייניה המוזיקליים / טל וייס ויורם אילן : פרק 5

נושאים הכלולים בחומר הלימוד:

רקע היסטורי ומאפיינים תקופתיים להיווצרותה של תעשיית המוזיקה:

1. **התהוות התרבות הפופולרית האנגלו-אמריקאית:** הולדת המושג "מוזיקה קלאסית" על ידי הבורגנות הגבוהה, חברות התקליטים הראשונות באמריקה.¹⁴
2. **הטכנולוגיה יוצרת תרבות מוזיקלית חדשה:** הקלטות, שידורי רדיו והגברה: המצאת הפונוגרף, הגרמופון והתקליט בסוף המאה ה-19.¹⁵

הולדתה של תעשיית המוזיקה האמריקנית בשנות ה-20-30:

1. **ברודוויי, מחזות הזמר וה"טין פן אלי":** היינקים מול המודרניסטים: המאבק על דמותה של המוזיקה הפופולרית האמריקאית. תחילת שנות ה-20: שיאו המסחרי של הטיין פן אלי.¹⁶
2. **"טין פן אלי" לתעשיית תקליטים:** חברות התקליטים הראשונות, הקלטת הג'אז הראשונה, התנאים שהובילו להרחבת הקלטות השירים: הרדיו, ההגירה, הסרט המדבר והשפל הכלכלי של 1929.¹⁷
3. **נוכחות בולטת של היהודים בתעשיית המוזיקה:** מ-7-8 חברות התקליטים הגדולות בבעלות יהודית, ג'ורג' גרשווין ואמנים נוספים.
4. **שנות ה-30' ועליית שיר הפופ:** המעבר לרשתות שידור הוליוודיות, התפתחות הרדיו והקולנוע.

הרקע לבואו של הרוקנרול:

1. **החברה האמריקאית שלאחר מלחה"ע השנייה:** שפע כלכלי וקונצנזוס ליברלי, הבייבי בומרס והחלום האמריקני, היווצרותה של תרבות הנוער.¹⁸
2. **"רוק מסביב לשעון" (בילי היילי):** להיטי הרוקנרול הראשונים וההתעלמות מצד חברות התקליטים הגדולות, שבירת המונופול של חברות אלה ושל הטיין פן אלי.¹⁹
3. **זיהויו של הרוקנרול כ"מוזיקה גזעית" (Race Music)** והחלפתו של המושג בסוף שנות ה-40 ל"רית'ם אנד בלוז". תפיסתו של הז'אנר כביטוי תרבותי נחות.²⁰
4. **המיניות המוחצנת של הרית'ם אנד בלוז.**²¹

¹⁴ קטורזה, עמ' 43-45.

¹⁵ שם, עמ' 45.

¹⁶ וייס, אילן, עמ' 67. קטורזה, עמ' 47.

¹⁷ קטורזה, עמ' 48-49.

¹⁸ שם, עמ' 55-57.

¹⁹ שם, עמ' 50-52.

²⁰ שם, עמ' 69-70.

²¹ שם, עמ' 70.

5. הליבה של הרוקנרול בדרום ארה"ב ושיוכם של האמנים המובילים למשפחות קשות יום. מדיניות ההפרדה בדרום, חיבור התרבות השחורה והלבנה שנוצר בממפיס.²²

פריצת הרוקנרול של שנות החמישים - 1955-1958:

1. **הסיבות לפריצה הגדולה של הרוקנרול בשנות החמישים:** פיתוח הטרוניסטור, מאבקים פנימיים בתעשיית המוזיקה, הופעת הרדיו האזורי ותקליטון 45 סיבובים.²³
2. **חמשת הזרמים המרכזיים של הרוקנרול:** הרוקנרול הצפוני, ניו אורלינס, שיקגו, הרוקבילי של ממפיס, הלהקות הווקליות של ניו יורק.²⁴
3. **היחס של הממסד אל הרוקנרול – פחד, התקפה והחרמה:** הגזענות האמריקנית כלפי הרוקנרול כהמשך ישיר ליחס לו זכו הבלוז והגיאז. קישור הצליל האפרו-אמריקני לימוזיקת השטן. האופן שבו הרוקנרול 'ניער' את הסטטוס קוו התרבותי.²⁵
4. **השינוי העצום שהרוקנרול יצר בתעשיית המוזיקה ובתרבות הפופולרית:** עוצמתה של תרבות הנוער, שינוי הנורמות כלפי פיזיות ומיניות, פרפורמנס זוהר, פיזי ופרובוקטיבי.

1955-1958: דוגמה לכוכבי הרוקנרול הגדולים: אלביס פרסלי וצ'אק ברי:²⁶

1. **אלביס פרסלי ושבירת המחסומים הגזעיים:** לבן ששר כמו שחורים. שילוב המסורות האמריקניות יחד והפיכתן לדבר שטרם נראה: הרוקנרול. העבודה ב'סאן' והמצאת ה'סלאפ דיליי'.
2. **אלביס פרסלי "מלך הרוקנרול":** ההכתרה לתואר "מלך הרוקנרול" והכניסה של הרוקנרול אל כל סלון אמריקאי. הפיזיות והמיניות המוחצנת. חיבור אל תרבות הנוער האמריקנית.
3. **צ'אק ברי כאב הטיפוס של אמני הרוק המאוחרים יותר:** כתב את שיריו בעצמו, ניגן גיטרה בצורה רצינית וניחן בכישרון יוצא דופן גם בכתיבת הטקסטים.
4. **צ'אק ברי ותוכן השירים:** השעמום של ביה"ס, הריקנות של חיי הפרברים וחוסר המשמעות בחיי מעמד הביניים האמריקני, אל מול חגיגת החלום האמריקני.
5. **התוכן המוזיקלי של הרוקנרול:** התבססות על הרית'ם אנד בלוז, מלודיות פנטטוניות או מיקסולידיות, בלו נוטס וטוניקת בלוז.

רפרטואר ללמידה:

הערות	שיר	מלחין / מבצע/ת
הקלטת הגיאז הראשונה	Livery Stable Blues (1917)	Original Dixieland Jazz Band
	Why Don't You Do Right (1943)	Benny Goodman and Peggy Lee
	It Don't Mean a Thing (1943)	Duke Ellington
	In The Mood (1939)	Glenn Miller
דוגמה למיניות המוחצנת של הרית'ם אנד בלוז	Baby Let Me Bang Your Box (1954)	The Toppers

²² שם, עמ' 74-73.

²³ שם, עמ' 71-70.

²⁴ שם, עמ' 72-71.

²⁵ שם, עמ' 71, 85-83.

²⁶ שם, עמ' 77-74, 83-80.

דוגמה למיניות המוחצנת של הריתים אנד בלוז	Sixty Minute Man (1951)	Billy Ward and The Dominos
אחד מלהיטי הפרוטו-רוקנרול הראשונים	Rocket 88 (1951)	Ike Turner
מלהיטי הרוקנרול הראשונים	Rock Around The Clock (1954)	Bill Haley
	Good Rocking Tonight (1954)	Elvis Presley
סטנדרט של מוזיקת קאנטרי	Blue Moon of Kentucky (1954)	
	Mystery Train (1955)	
	Heartbreak Hotel (1956)	
	Hound Dog (1956)	
	Jailhouse Rock (1957)	
	Don't Be Cruel (1956)	
	Blue Suede Shoes (1956)	
	It's Now or Never (1960)	
	Tutti Frutti (1957)	
	Long Tall Sally (1956)	
	Good Golly Miss Molly (1958)	
	Whole Lotta Shakin' Goin On (1957)	Jerry Lee Lewis
הרחבה של הבלוז, כולל 'מידל אייט'	Great Balls of Fire (1957)	
	Breathless (1958)	
	Maybellene (1955)	Chuck Berry
	Sweet Little Sixteen (1958)	
	Rock and Roll Music (1957)	
	Too Much Monkey Business (1956)	
	Johnny B. Goode (1958)	
	School Days (1957)	
	Brown Eyed Handsome Man (1956)	
	Almost Grown (1959)	
	Roll Over Beethoven (1956)	
	You Never Can Tell (1964)	
	Peggy Sue (1957)	Buddy Holy

צמד ב'

ראשית הזמר העברי והלהקות הצבאיות

תוכן הפרק מבוסס על:

- בוא שיר עברי: שירי ארץ ישראל, היבטים מוזיקליים וחברתיים / טלילה אלירם: פרקים 1,3.

נושאים הכלולים בחומר הלימוד:

רקע היסטורי ומאפיינים תקופתיים:

1. **כינון תרבות חדשה או 'מסורת מומצאת':** נוצר צורך דחוף בתרבות חדשה כגורם מאחד בין המהגרים החלוצים הראשונים ובינם לבין ארץ ישראל. המוזיקה כרכיב משמעותי ביצירת התרבות הארצישראלית החדשה ואיחוד העולים.²⁷
2. **הגדרת הז'אנר:** הקושי בהגדרת הז'אנר בגלל רב-גוניתו. יחד עם זאת מאפיין בולט של שירי הז'אנר הוא החיבור לקולקטיב והעיסוק של הטקסט בבניין הארץ, בנופיה, בתנ"ך ובחקלאות.²⁸
3. **הזמר העברי על התפר שבין שירי-עם למוזיקה פופולרית:** מחד מופצים בשירה וחיבור וריקודי עם ומבוצעים לרוב בליווי גיטרה או אקורדיון (שירי עם), מאידך מלחיניהם ידועים ומוכרים, רובם הוקלטו באולפן וגורפים רווחים מהמוזיקה (מוזיקה פופולרית).²⁹
4. **כתיבה בגוף ראשון רבים:** מהמאפיינים החשובים בז'אנר. התנסחות בלשון "אנחנו" ולא ב"אני" כביטוי לתחושת האחדות והקולקטיביות של התנועה הציונית החלוצית.
5. **תחייתו מחדש של הז'אנר בשנות ה-90 ותחילת המאה ה-21:** העלייה בביקוש לערבי שירה בציבור, הרקדות "בירה ונשירה" וכו'. תחיית הזמר העברי כחיזוק פסיכולוגי מול אתגרים כלכליים וביטחוניים בארץ.
6. **חשיבותם של איכות ורמת הטקסט בשירי הזמר העברי, והקשר טקסט-לחן.**
7. **הזמר העברי בהקשר בטחוני:** שירים רבים נמדדו ביחס לתרומתם או פגיעתם במורל הלוחמים והעם בעת מלחמה: שיר לשלום, חורף 73, המלחמה האחרונה, בלדה לחובש וכו'.³⁰
8. **ההשפעה של רצח רבין:** הדור הצעיר מוצא נחמה בשירים הישנים: שיר הרעות, האיש ההוא ולבכות לך הופכים למזוהים ביותר עם הרצח.³¹

דור המלחינים המייסדים:³²

1. **המלחינים הבולטים:** מרדכי זעירא, גיל אלדמע, דוד זהבי, יואל אנגל.

²⁷ טלילה אלירם, בוא שיר עברי: שירי ארץ ישראל, היבטים מוזיקליים וחברתיים, חיפה: הוצאת הספרים של אוניברסיטת חיפה, 2005, עמ' 25-30.

²⁸ שם, עמ' 16-21, 121-122.

²⁹ שם, עמ' 21-25.

³⁰ שם, עמ' 141-145, 152-159.

³¹ שם, עמ' 145-151.

³² שם, עמ' 31-40.

2. המוזיקה **מבוססת על שלוש העליות הראשונות**, בעיקר מרוסיה ומזרח אירופה, שהניחו את הבסיס הלאומי והחברתי.
3. **נושאי השירים**: ארץ התנ"ך, עבודת האדמה, הבנייה והיצירה.
4. **מלחיני התקופה ניסו לאמץ יסודות מזרחיים בשיריהם**: כתיבה מודאלית (במיוחד דורי, פריגי ולעיתים גם החיגי'אז), סלסולים, קריאות "הו-הו", סינקופות ומקצבים ים-תיכוניים. היחס המיוחד לו זכתה המסורת התימנית ולחניה. אלה לצד מאפיינים מערביים יצרו שילוב סגנונות ייחודי לזמר העברי.

דור המלחינים הממשיכים (עד שנות ה-60):³³

1. **המלחינים הבולטים**: משה וילנסקי, נעמי שמר, יאיר רוזנבלום, דובי זלצר, מוני אמריליו, נחום היימן, יוחנן זראי, נורית הירש.
2. המוזיקה **מבוססת על העליות הגדולות והמאוחרות יותר**, אשר השפיעו על המגוון התרבותי ועל החוזק של היישוב היהודי.
3. רוב השירים **מתאפיינים במורכבות מוזיקלית** לעומת התקופה הקודמת: הרמוניות עשירות, הלחנה אומנותית והפצה באמצעות תווים מודפסים.

מושגים נוספים שחשוב להכיר:

1. **שירי רועים (או "שירי מולדת")**: שירים שעוסקים בנופי הארץ, בעבודת האדמה ובאירועים ההיסטוריים של הארץ. אלה עזרו ליצור את החיבור של החלוצים המודרניים עם חוויות העבריים הקדומים של תקופת המקרא.
2. **הלהקות הצבאיות**: תופעה ישראלית ייחודית. רוב החיילים בשנות החמישים לא היו ילידי הארץ ולכן הלהקות הצבאיות היו חשובות להפצת הזמר העברי וגיבוש הזהות הישראלית החדשה. יוצאי הלהקות הצבאיות היוו את התשתית לעולם הזמר ויצרו את הלהקות האזרחיות הראשונות. בשנות השישים הלהקות הצבאיות היוו מצע להתפתחות הרוק וצמיחתם של האמנים שיובילו את הרוק הישראלי, כחלק מכך ניתן לראות במסגרתן תופעות אנטי ממסדיות שמזוהות עם 'תרבות הנגד' האנגלו-אמריקאית, דוגמת "שיר לשלום" שבוצע ע"י להקת נח"ל (חמישה מחבריה לימים יקימו את להקת "כוורת").
3. **הצמדים והשלישיות הווקאליות**: לדוגמה: הדודאים, הפרברים, שלישיית גשר הירקון ועוד. פעלו בסוף שנות ה-50 ובשנות ה-60 והיו לחולייה חשובה בהמשך ההפצה, התחיה ואף יצירה של שירי הזמר העברי בשנים הללו.
4. **השירה בציבור וריקודי העם**: תופעה ישראלית ייחודית נוספת. השירה בציבור כ"תפילה חילונית": מחברת את העם אל רעיון המדינה היהודית, מאחדת ויוצרת חוויה של התעלות בקרב המשתתפים. דרך השירה בציבור וריקודי העם נפוצו והתפרסמו שירי הזמר העברי, לעיתים על ידי המלחינים עצמם שהנחו וליוו את המפגשים.³⁴
5. **פסטיבל הזמר העברי**: פעל בין השנים 1960-1979 והיה מנגנון קונוניזציה חשוב לזמר העברי. בשנת 1981 שונה שמו ל"קדם אירוויזיון" ובהתאם השתנו גם מאפייני השירים.

³³ שם, עמ' 40-31.

³⁴ שם, עמ' 117, 130-123, 140-133.

רפרטואר ללמידה :

כותבים/מבצעים	שיר ושנת כתיבה	ביצוע
דוד זהבי / לאה גולדברג	החליל (1938-1942)	הדסה סיגלוב
נחום נרדי / אלכסנדר פן	שתו העדרים (1927)	אסתר עופרים
יהודה שרת / רחל	ואולי (1927)	נחמה הנדל
ידידיה אגמון / יצחק שנהר	שדמתי (1927)	אילקה (הלל) רוה
דניאל סמבורסקי / נתן אלתרמן	שיר העמק (1934)	אריק איינשטיין
משה וילנסקי / נתן אלתרמן	בכרמי תימן (1945)	מרגלית צנעני
יאיר רוזנבלום / יורם טהרלב	גבעת התחמושת (1968)	להקת פיקוד מרכז
מרדכי זעירא / יעקב אורלנד	שני שושנים (1945)	שושנה דמארי
סשה ארגוב / חיים גורי	שיר הרעות (1948)	להקת הנח"ל
משה וילנסקי / יחיאל מוהר	הורה ממטרה (1954)	שושנה דמארי
משה וילנסקי / חיים חפר	תותחים במקום גרביים (1956)	להקת הנח"ל
יאיר רוזנבלט / יעקב רוטבליט	שיר לשלום (1969)	להקת הנח"ל
אהוד מנור ונורית הירש	ללכת שבי אחרייך (1974)	אילנית
נעמי שמר	הכל פתוח (1993)	עופר לוי ולאה לופטין
	לו יהי (1973)	חנה אלברשטיין
	ירושלים של זהב (1967)	שולי נתן
יאיר רוזנבלום, יורם טהרלב	היה לי חבר היה לי אח (1973)	דודו טסה

צמיחת הרוק הישראלי בשוליים ובממסד בשנות ה-60 וה-70'

תוכן הפרק מבוסס על:

- הסדרה "סוף עונת התפוזים" / יואב קוטנר, פרקים 1,2,3,4,5.
- "מדוע הילד צחק בחלום?" רוק מתקדם ישראלי ומוזיקה לילדים בשנות ה-70' / תומר בורוכוב. עמ' 11-29.

נושאים הכלולים בחומר הלימוד:

הולדתו של הרוק הישראלי 1965-1971:

רקע היסטורי

1. **התרבות הישראלית לפני שנות ה-60:** תרבות סגורה יחסית שמעצימה מיליטריזם, הבניית זהות אחידה (כור ההיתוך) והבנייה של סטראוטיפ ה"צבר".
2. **שנות ה-60 - פתיחות גבוהה בהשוואה לעבר:** צמיחה כלכלית, השפעות גלובליות (ביניהן הטלוויזיה הצבעונית, הפטיפון והקולנוע), חניכת ערוץ טלוויזיה ציבורי (בסוף העשור).
3. **שנות ה-60 - מגמה של שינוי תרבותי שמאופיין בביקורת כלפי הקיבעון הממסדי:** שירה (נתן זך, דליה רביקוביץ', דוד אבידן), ספרות (עמוס עוז, א.ב. יהושע), קולנוע (אורי זוהר, ז'אק קטמור, ג'אד נאמן).
4. יחד עם כל אלה, ברוב שנות השישים **שירי ארץ ישראל והלהקות הצבאיות שלטו ללא עוררין במוזיקה הישראלית.**

להקות הקצב:³⁵

1. **תרבות המשנה של צעירי "השכונות" שהושפעו מהרוק האנגלו-אמריקני.** אלה היו בעיקר בנים לאוכלוסיות עולים, רובם מזרחים, אשר לא היו בשר מבשרו של הממסד המוזיקלי הישראלי. פעילותם התרכזה במועדוני הלילה של רמלה ושל דרום תל אביב.
2. **להקות הקצב היו הראשונות שניגנו רוק בישראל:** אימצו את הוויזואליה, הדימוי והצליל של להקות הרוק האנגלו-אמריקני, וביצעו בעיקר קאברים באנגלית.
3. **יחס הממסד הישראלי אל להקות הקצב:** דחייה, מידור וזלזול: זאת עקב אי שייכותם לממסד התרבותי, בשילוב עיסוקם ברוק שנחשב באותה תקופה בישראל להשפעה זרה ושלילית.
4. **להקות הקצב כתשתית לתרבות הרוק הישראלית:** הציגו לראשונה את הרוק לקהל המקומי. פעילותם היוותה תשתית ליצירת האלבומים הראשונים ש"קודשו" כרוק ישראלי: אלבומי הרוק הראשונים של אריק איינשטיין, שנוצרו כשת"פ עם הצ'רצ'ילים. שיתוף פעולה זה היה מכריע בעיצובו של הרוק הישראלי.

³⁵ תומר בורוכוב, "מדוע הילד צחק בחלום?" רוק מתקדם ישראלי ומוזיקה לילדים בשנות ה-70, אוניברסיטת חיפה, 2024, עמ' 19.

אריק איינשטיין מעצב את הרוק הישראלי במעבר לזרם המרכזי:

1. **החלונות הגבוהים - מאפיינים מוזיקליים:** השפעה של הפולק-רוק הקליפורני, תחילת הטמעתן של השפעות פסיכדליות ומודאליות. לחנים נעדרי בלוז אך כוללים הרמוניית רוק נוסח הביטלס. עיבודים הכוללים חטיבת קצב.
2. **החלונות הגבוהים - הנגשת הרוק לציבור הישראלי ע"י חיבור בין ארץ ישראל "הישנה" ל"חדשה":** הצליחו במקום שבו להקות הקצב נכשלו משום שהשתמשו בטקסטים משירי משוררים, שרו בעברית והיו בעצמם במרכז הממסד התרבותי הישראלי.
3. **"פוזי":** אלבום הרוק הישראלי הראשון, השפעות פסיכדליה ועולם הילדים. ההפקה המוזיקלית של מישה סגל. לצורך גיבוש הסאונד ה"רוקי" איינשטיין מגייס את ה"צירצ'ילים" להיות להקת הליווי של האלבום.
4. **החדשנות של "פוזי":** סאונד: גיטרת פאז ודיסטורשן, אורגן המונד ופסנתר. שימוש בשיעולים (היה היה), הדהודים. כתיבה אסוציאטיבית שמכוונת אל הלא מודע.
5. **"שבלול" (שלום חנוך ואריק איינשטיין):** השפעה ברורה של תרבות המשנה של ההיפים: תמלילים המתארים ישראלי חסר מטרה ודימויים של עצלות, בריחה, נונסנס וחלומות.
6. **"שבלול" - מאפיינים מוזיקליים:** הפקה "רוקית",³⁶ ערפול טונאלי והקדנצה המינורית הפלגלית (אבשלום), בלוז: (אל תוותר עליי, אני שר), ריפים רוקיים (מה אתה עושה כשאתה קם בבוקר), שילוב של חלקי שירים שונים נוסח הביטלס (למה לי לקחת ללב).

להקות הרוק הגדולות של שנות ה-70: כוורת ותמוז

1. **ההקשר החברתי בו מופיעה "כוורת":** חברי כוורת, יוצאי הלהקה הצבאית, היטיבו להטמיע את הווי הלהקה הצבאית ברוק שיצרו, וכך הנגישו את הרוק באופן ייחודי לקהל הישראלי. בנוסף, השמחה וההומור שבטקסט התקבלו באהדה והיו לנחמה אל מול התחושות הקשות בעקבות מלחמת יום הכיפורים.
2. **כוורת – מאפיינים מוזיקליים:** וירטואוזיות הרמונית ומעברים בין סולמות ומודוסים (ביום ובלילה, יוסי מה נשמע) סולם בלוז (שיר מלחים, יוסי מה נשמע), נקודת עוגב טוניקאית (נתתי לה חיי), דחיסות הרמונית (ריבוי אקורדים בתיבות), רה הרמוניזציה בתוך השיר (סיפורי פוגל).
3. **תמוז:** הלהקה הישראלית המשמעותית הראשונה שהביאה לישראל גישה של סאונד ופרפורמנס כפי שנהוג בחו"ל, בהשפעת המפיק לואי להב שהגיע מארה"ב לאחר עבודה עם ברוס ספרינגסטין, כמו גם שלום חנוך ואריאל זילבר שהגיעו מתקופות בחו"ל.³⁷
4. **תמוז – השפעות מגוונות:** Funk ופיוזין (ככה את רצית אותי), קאונטרי רוק (הולך בטל), רוק מתקדם (מה שיותר עמוק יותר כחול, לא יודע איך לומר לך), רוק דרומי (אהבה שקטה), זמרים יוצרים (לא יכול לישון עכשיו). כל אלה מתנקזים אל השפעות הבלוז ברמות מורכבות שונות.

³⁶ "שבלול" מקבל את ההפקה הרוקית ביותר בעבודתו של איינשטיין עד אז, זאת בעקבות מעורבותם ההולכת וגדלה של הצירצ'ילים שניגנו בתקליט כולו.

³⁷ בורוכוב, עמ' 27-28.

הרוק המתקדם והשפעות נוספות:

1. **חמשת היוצרים המרכזיים של הרוק המתקדם הישראלי בשנות השבעים:** שלמה גרוניך, שם טוב לוי, שלמה יידוב, יוני רכטר ואבנר קנר. תחילה יצרו בעיקר רוק מתקדם ומוזיקה אוונגרדית ובהמשך כל אחד מהם בדרכו עיצב באופן ניכר את הצליל של הזרם המרכזי של הרוק הישראלי.³⁸ בניגוד ללהקות הקצב, רוב יוצרי הרוק המתקדם בעלי השכלה מוזיקלית.
2. **מאפיינים מוזיקליים:** שימוש בשירי משוררים, שימוש נרחב במודוסים ובעיקר בפריגי ודורי, השפעות מקומיות: מוזיקה ערבית, בולגרית, תורכית, תימנית ויידיש, סאונד אינטימי ואקוסטי יחסית.³⁹
3. **מהאלבומים הבולטים של הז'אנר: מאחורי הצלילים -** מראשוני האלבומים של הרוק המתקדם בארץ; **קצת אחרת -** אלבום עם השפעות אקלקטיות וקלאסיות כאחד שזכה להכרה והצלחה רק בדיעבד; **ארבע עשרה אוקטבות -** עם השפעות ניכרות של ג'אז, הרמוניה קלאסית מערבית, בלוז, רוק מתקדם בריטי ובפרט להקת Gentle Giant; **ששת -** "פולק-פרוג" עם השפעות מקומיות ניכרות ממוזיקה ערבית, תורכית, בולגרית, הבאות לידי ביטוי במודאליות, במשקלים מעורבים ובנגינת החליל. (כדי להימנע מעומס בתוכנית הלימודים, המורה מוזמן לבחור באילו אלבומים להתמקד. עם זאת חשוב שהתלמיד יכיר את מאפייני הרוק המתקדם ושמות היוצרים הבולטים בו.)
4. **מתי כספי:** השירים הברזילאים, השירים הישראליים במסורת סשה ארגוב, שירי הFאנק והגרוב.

רפרטואר ללמידה:

הערות	שיר	להקה / אמן/ית
מסצנת להקות הקצב. לימים הלחן ישמש ל-"אחינועם לא יודעת" של איינשטיין	When Your Gone (1969)	הצ'רצ'ילים (גבריאלוב, רומנו, הקסלי, סולומון, טרייבטש)
מסצנת להקות הקצב	רכבת הבוקר (1970)	עוזי והסגנונות (בהובלת עוזי פוקס)
התחלה פריגית ופסיכדלית	בובה זהבה (1967)	החלונות הגבוהים
שימוש במיקסטורות נוסח הביטלס	אינך יכולה (1967)	
כבר בתחילת שיתוף הפעולה של איינשטיין וחנוך ניתן לזהות השפעות פסיכדליות	האיש ששוקע עם שמש (1968)	אריק איינשטיין ושלוש חנוך
בוצע בפסטיבל הזמר והגיע למקום השביעי בלבד	פראג (1969)	
קדנצה מינורית פלגלית	אבשלום (1970)	
השפעת בלוז	אל תותרי עליי (1970)	
השפעת בלוז	אני שר (1970)	

³⁸ שם, עמ' 19-20.

³⁹ שם, עמ' 21.

ריף רוק I – bVII – IV טקסט היפי	מה אתה עושה כשאתה קם בבוקר (1970)	
שילוב של חלקי שירים שונים בעלי תנועות הרמוניות מגוונות נוסח הביטלס (למשל You Never Give Me Your Money)	למה לי לקחת ללב (1970)	
השפעת בלוז ורוקנרול	מי אם לא אלוהים (1969)	השלושרים (שלום חנוך, בני אמדורסקי, חנן יובל)
בהשפעת הביטלס (מזכיר את Penny Lane)	מי מפחד מגברת לויץ (1969)	
לחן של הצ'רצ'ילים עם טקסט של יהונתן גפן	אחינועם לא יודעת (1969)	אריק איינשטיין
סאונד חדשני: שיעולים, הדהודים, גיטרת פאז ודיסטורשן, אורגן המונד ופסנתר. כתיבה אסוציאטיבית שמכוונת אל הלא מודע	היה היה (לזיגו) (1969)	
	ילדה ציור (1969)	
הרכב ששילב יוצאי להקות קצב ולהקות צבאיות. בשיר סולו גיטרה אייקוני של יצחק קלפטר	העץ הוא גבוה (1971)	אחרית הימים (לוי, שושן, מגן, קלפטר, אלוני)
	גוליית (1975)	כוורת (סנדרסון, גוב, קלפטר, אולארצ'יק, פנינגשטיין, שמיר, רכטר)
	היא כל כך יפה (1975)	
שימוש בסולם בלוז	שיר המלחים (1975)	
מעבר בין סולמות, ביניהם סולם בלוז	יוסי מה נשמע (1973)	
דוגמה לז'אנר האוונגרד הרמוני: שילוב דו אאולי-דורי יחד עם השאלות מהמז'ור/מיקסולידי כאשר הפתיחה נמצאת בין דו מז'ור לפה מז'ור	ביום ובלילה (1973)	
נקודת עוגב טוניקאית	נתתי לה חיי (1974)	
רה הרמוניזציה של המוטיב המרכזי	סיפורי פוגי (1973)	
שימוש במודולציה	תשע בכיכר (1979)	גוזו (סנדרסון, גוב, כהן, דיכנה, פאר, שפיזר, רזניק, בן, חממי)
סולם מיקסולידי, ריף ו"ליקים" בסולם לה מינור פנטטוני, מיקסטורות	סוף עונת התפוזים (1975)	תמוז (חנוך, זילבר, גידרון, עדר, ישראל)
השפעת רוק מתקדם	מה שיותר עמוק יותר כחול (1975)	
השפעה של קאונטרי רוק	הולך בטל (1975)	

השפעה של רוק דרומי נוסח דה אלמן בראדר'ס בנד	אהבה שקטה (1975)	
רוק מתקדם ישראלי בהשפעה מקומית- ים תיכונית	דבקה (1977)	ששת (לוי, רביץ, רנרט, בודגוב, לוי, ארוך)
	ענבלים (1977)	
פירוק והרכבה מחדש של שלישיית גשר הירקון, מדגים את היחס לממסד הישראלי: מצד אחד הישענות עליו, מהצד השני רצון לשנות ולמתוח לקצה	כשאור דולק בחלונך (1975)	ארבע עשרה אוקטבות (קנר, רכטר)
מהלך הרמוני הכולל תנועת בס מלודי היוצרת אקורדים בהיפוכים. הולכת קולות בנויה היטב וטכניקה קלאסית אופיינית של הימנעות מקדנצה	To Be Alone (1975)	
אחד האלבומים המעניינים של שנות השבעים שמציג מוזיקה מתקדמת ישראלית	מאחורי הגדר הלבנה (1971)	מאחורי הצלילים (כספי, גרוניך)
אחד האלבומים המעניינים של שנות השבעים שמציג מוזיקה מתקדמת ישראלית	קווינטה (1975)	קצת אחרת (גרוניך, יידוב, לוי)
בביצוע יהודית רביץ	לקחת את ידי בידך (1979)	מתי כספי
מושפע מסמבה ברזילאית	הנה הנה (1976)	
מושפע אנק, סטיבי וונדר	יום שישי חוזר (1976)	
מאלבומו הראשון של גרוניך, "למה לא סיפרת לי!?" אלבום נועז ופורץ דרך	רוזה מרציפן (1971)	שלמה גרוניך
המשלב רוק מתקדם, פסיכדליה, מוזיקה קלאסית ושירי ילדים מסוייטים	ברחוב שלנו (1971)	
	אל נא תלך (1971)	

צמד ג'

עליית הרוק באנגליה ו"הפלישה הבריטית"

תוכן הפרק מבוסס על:

- המחור לעולם אינו יודע / ארי קטורזה: פרקים 10-7, חלק מפרק 13.

נושאים הכלולים בחומר הלימוד:

רקע היסטורי ומאפיינים תקופתיים:⁴⁰

1. **דעיכת האימפריה הבריטית** במחצית הראשונה של המאה ה-20 בעקבות שתי מלחמות העולם. המשבר הביא לערעור הסדר המעמדי **ועלייתו של מעמד פועלים משכיל וביקורתי**. לאחר מלחה"ע השנייה בריטניה מאמצת מדיניות רווחה שהחריפה את תהליכי השקיעה של האצולה ובעקבות כך חיזקה אף יותר את מעמד הפועלים: חוק החינוך של 1944, "הצעירים הזועמים", בתי הספר לאמנות בהם צמחו חברי להקות הרוק.
2. **הנוער מכתוב תרבות ומורד בדור ההורים**. התפוררות האימפריה לוותה במשבר בערכים הוויקטוריאניים השמרניים. בעקבות כך עולה תרבות נוער חדשה ומורדת: עולים רעיונות חברתיים חדשים של שוויון מעמדי וגזעי, פמיניזם, פציפיזם, פתיחות מינית ושימוש בסמים כחלק מחיפוש אחר אמת חדשה.
3. סצנת "**סווינגינג לונדון**": שם כולל לתרבות הצעירים התרבותית שפרחה בלונדון בשנות ה-60. תרבות זו טמנה בחובה את הדימוי של קריסת הדיכטומיה בין המעמדות ובין אמנות גבוהה ואמנות נמוכה.
4. **האדרת התרבות השחורה**: הצעירים הבריטים הלבנים מתאהבים בתרבות השחורה וכחלק ממנה בבלוז.

הפלישה הבריטית (1964-1966) והשפעתה על התרבות האמריקאית:⁴¹

1. "**פלישת**" **הלהקות הבריטיות אל המצעדים**, המדיה והאהדה האמריקאית. החלה עם הגעתם הראשונה של הביטלס לארה"ב בפברואר 1964.
2. "**ארבעת הגדולות**": The Beatles, The Rolling Stones, The Kinks, The Who.
3. עליית קונספט **הלהקה כותבת השירים**.
4. שילוב אסתטיקה אירופאית עם הריתים אנד בלוז השחור **ועליית הפתיחות של אמריקה הלבנה לתרבות השחורה**.

⁴⁰ ארי קטורזה, המחור לעולם אינו יודע, רוק במאה ה-20, רמת השרון: רימון, 2014, עמ' 120-125, 131, 179-182.

⁴¹ שם, עמ' 124-126.

הביטלס :

1. "התפוצצות פופ": תופעת הפופ החשובה בכל הזמנים ונוסחת הלהיטים של לנון ומקרטני.⁴²
2. **האולפן ככלי ליצירה**: טכניקות ההקלטה משתכללות ונוצר חיפוש אחר סאונד ככלי יצירה ובמסגרת כך שימוש באפקטים, לופים וכו'.⁴³
3. **אקלקטיות סגנונית**: הלחנה מודאלית והשפעות מהודו לצד השפעה ממוזיקה מערבית קלאסית.⁴⁴
4. **האלבום Revolver והחוויה הפסיכדלית**.⁴⁵
5. **1967 כשנת קו פרשת המים של הרוק**: בין מוזיקה שנוצרה לשם בידור וריקוד- לאמנות ניסיונית וחדשנית שמאתגרת את הקהל. האלבום **Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band** כסמל לכך - האלבום הפרוגרסיבי הראשון: שינויי משקל, עושר תזמורי, פסיכדליה, אקלקטיות, צלילי מלוטרון, תפיסה קונספטואלית וחלומות על אחווה אנושית.⁴⁶

הרולינג סטונז :

1. **ההשראה מהבלוז האפרו-אמריקני השורשי**.⁴⁷
2. **תדמית "הילדים הרעים"** המנוגדת לתדמית של הביטלס. **ערכים בזהמינים** של שחרור מכבלי המוסר הבורגנים, חופש מיני והעדפת האמנות על הבידור.⁴⁸
3. שירים במבנים פשוטים יחסית, מושפעים מהרמוניה בלוזית. שימוש נרחב בריפים.⁴⁹
4. **העבודה עם ג'ימי מילר כמפיק**: שימוש בטכניקות הקלטה חדשות וניסיוניות ומקצבי תופים מקוריים.⁵⁰

---

⁴² שם, עמ' 133-138.

⁴³ שם, עמ' 142-144, 151-152, 154-159.

⁴⁴ שם, עמ' 145-147, 150, 152-153.

⁴⁵ שם, עמ' 149-152.

⁴⁶ שם, עמ' 154-161.

⁴⁷ שם, עמ' 163, 165-166.

⁴⁸ שם, עמ' 164, 166.

⁴⁹ שם, עמ' 167, 173.

⁵⁰ שם, עמ' 175-176.

רפרטואר ללמידה:

קישור	שיר	להקה
	Please Please Me (1963)	The Beatles
https://www.youtube.com/watch?v=-XTB3bCYMK0	From Me To You (1963)	
https://www.youtube.com/watch?v=nGbWU8S3vzs	She Loves You (1963)	
https://www.youtube.com/watch?v=v1HDt1tknTc	I Want To Hold Your Hand (1963)	
https://www.youtube.com/watch?v=UHsN9d4FTVI	Ticket To Ride (1965)	
https://www.youtube.com/watch?v=m4BuziKGM4	Tomorrow Never Knows (1966)	
https://www.youtube.com/watch?v=6gluNoLVKiQ	Eleanor Rigby (1966)	
https://www.youtube.com/watch?v=HtUH9z_Oey8	Strawberry Fields Forever (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=z7syIxQCquo	Penny Lane (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=usNsCeOV4GM	A Day in The Life (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=HsffxGyY4ck	Within You Without You (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=Ws5klxbI87I	I Am The Walrus (1967)	The Rolling Stones
https://www.youtube.com/watch?v=nrIPxIFzDi0	Satisfaction (1965)	
https://www.youtube.com/watch?v=0xBGSlnTino	Play With Fire (1965)	
https://www.youtube.com/watch?v=O4irXQhgMgg	Paint it Black (1966)	
https://www.youtube.com/watch?v=UHcR648Cg3I	Under My Thumb (1966)	
https://www.youtube.com/watch?v=qGd7SkdETro	Jumpin' Jack Flash (1968)	
https://www.youtube.com/watch?v=Ef9QnZVpVd8	You Can't Always Get What You Want (1969)	
https://www.youtube.com/watch?v=y_u1eu6Lpds	Sunshine Of Your Love (1967)	Cream
https://www.youtube.com/watch?v=ond4Wp9nPhM	White Room (1968)	The Who
https://www.youtube.com/watch?v=qN5zw04WxCc	My Generation (1965)	
https://www.youtube.com/watch?v=fTTsY-oz6Go	You Really Got Me (1964)	The Kinks

רוק אמריקאי בשנות ה-60

תוכן הפרק מבוסס על:

- המחר לעולם אינו יודע / ארי קטורזה: פרקים 3, 6, 11-13.

נושאים הכלולים בחומר הלימוד:

רקע היסטורי והתרחשויות תקופתיות:⁵¹

1. **מלחמת ויאטנם:** 1955-1975. גובה את חייהם של כ-60,000 חיילים אמריקאים. בעקבותיה נערכות ברחבי ארה"ב הפגנות רבות הקוראות להפסקת הלחימה.
2. **משבר המעמדות:** התחזקות המעמד הפשוט והחלשות מעמד העשירים.
3. **תרבות הנגד:** תרבות המשנה של ההיפים, מרד בערכי דור ההורים, החיפוש אחר האמת בתרבויות חוץ-מערביות (בעיקר בתרבויות המזרח) והשאיפה לחופש, שוויון ואהבה.
4. **שיח וחתירה לשוויון גזעי** בעקבות סיקור של אירועי אלימות רבים נגד שחורים.

בוב דילן, התחיה של הפולק ומהפכת הפולק-רוק:

1. **תחייתה של מוזיקת הפולק:** עיצובו של הפולק על רקע השפע הכלכלי בשנות ה-30, היעלמותו בשנות ה-50 ותחייתו בסיקסטיז על ידי דור של אמנים פוליטיים וחדורי אמונה: פיט סיגר, ג'ון באאז ועוד.⁵²
2. **בוב דילן ושירי המחאה:** דילן הפך את המחאה לאופנה. בשיריו מחה נגד הממסד, נגד גזענות, מלחמות, רדיפת בצע, סקסזים ועוד.
3. **מאפיינים אמנותיים בשיריו של דילן:** רוב שיריו דיאטוניים ופשוטים, אך מילותיו מלאות במטאפורות, ציוריות ואלמנטים ספרותיים.
4. **מהפכת הפולק-רוק:** שנת 1964 שנת ה"התחשמלות" של דילן, עם הרכב רוק חשמלי וטקסטים פחות פוליטיים ויותר חברתיים ופילוסופיים.⁵³

הביץ' בויז:⁵⁴

1. **מייצגים את חוויית הנעורים הקליפורנית:** גלישה, טיולים במכונית ובילוי עם בנות.
2. **מאפיינים מוזיקליים בולטים:** הרמוניות קוליות וקונטרפונקטים פוליפוניים.
3. התחילו ברוקנרול אמריקאי ובהמשך הושפעו מהגל הפסיכדלי של אמצע העשור.
4. **חדשנות אולפנית:** השיר "Good Vibrations" והשימוש בטרמין כדוגמה.

⁵¹ קטורזה, עמ' 67-59.

⁵² שם, עמ' 198-196.

⁵³ שם, עמ' 208-206.

⁵⁴ שם, עמ' 117-109.

גיניס ג'ופלין, הדלתות, סצנת סן פרנסיסקו ופסטיבל וודסטוק:

1. **סן פרנסיסקו 1967-1970:** תרבות המשנה ההיפית שמחזירה את תשומת הלב מבריטניה לארה"ב, פסטיבל מונטריי שקידם את הסצנה ובמיוחד את **גיניס ג'ופלין וג'פרסון איירפליין**.⁵⁵
2. **גיניס ג'ופלין:** מנהיגת הדור הצעיר, שינוי דמות 'הזמרת הלבנה', 'ה'מתחיה' של הבלוז, פתיחות מינית, פסיכדליה ופמיניזם.⁵⁶
3. **ג'פרסון איירפליין:** הפמיניזם המשוחרר של גרייס סליק, החוויה ההיפית המלאה, המחאה והמאפיינים המוזיקליים.⁵⁷
4. **הדלתות:** הצמיחה מתוך הסצנה של לוס אנג'לס, ההשפעות הספרותיות והפילוסופיות. מגוון ההשפעות המוזיקליות, המלודיות המודאליות, סאונד ייחודי של קלידים ללא בס, תמלילים פורצי דרך ומעוררי מחלוקת, התנסויות באולפן ההקלטות.⁵⁸
5. **פסטיבל וודסטוק:** פסטיבל שארך 3 ימים באוגוסט '69 והיה לאירוע חשוב ומעצב בארה"ב ובעולם המערבי בכלל. הפסטיבל תמצת את רוחה של התקופה וייצג את דור המהפכה, את האנטי-ממסדיות ואת רעיונות תרבות הנגד, הפציפיזם והחופש.

הערות	שיר	להקה/אמן/ית
	Blowin' In The Wind (1963)	Bob Dylan
	Don't Think Twice, It's All Right (1963)	
	A Hard Rain's A-Gonna Fall (1963)	
	The Times They Are A-Changin' (1964)	
	With God On Our Side (1964)	
	Like a Rolling Stone (1965)	
	Ballad Of a Thin Man (1965)	
	All Along The Watch Tower (1967)	
	Hurricane (1976)	
	Surfin' U.S.A (1963)	
	I Get Around (1964)	
נכתב בהשראת "be my baby" של הרונטס	Don't Worry Baby (1964)	
	Don't Talk (Put Your Head On My Shoulder) (1965)	
	God Only Knows (1965)	
	Wouldn't It Be Nice (1965)	
	Good Vibrations (1966)	Janis Joplin
	Piece Of My Heart (1968)	

⁵⁵ שם, עמ' 217-221.

⁵⁶ שם, עמ' 221-223.

⁵⁷ שם, עמ' 220-221.

⁵⁸ שם, עמ' 223-230.

	Summer Time (1968)	
	Little Girl Blue (1969)	
	Try (Just A Little Bit Harder) (1969)	
	Maybe (1969)	
	White Rabbit (1967)	Jefferson
	Somebody To Love (1967)	Airplane
סצנת סן פרנסיסקו. מתוך הופעה : הקטע השני הוא ג'אם על הקטע הראשון	St. Stephen (1969)	Grateful Dead
	The Eleven (1969)	
	Break On Through (1967)	The Doors
	Light My Fire (1967)	
	The End (1967)	
	People Are Strange (1967)	
	Strange Days (1967)	
	Hello, I Love You (1968)	
	Five To One (1968)	
	L.A Woman (1971)	
	Riders On The Storm (1971)	
פולק אמריקאי. באז נטועה עמוק במסורת הפולק עם גרסאות רבות לשירי עם. נגנית גיטרה נפלאה	The Lily Of The West (1961)	
	Diamonds And Rust (1975)	
שיר שנכתב בתחילת המאה ה-20 והפך פופולרי עם מהפכת הפולק בשנות ה-60-50 בארה"ב	Freight Train (1906-1912)	Elizabeth Cotten
פולק אמריקאי	Where Have All The Flowers Gone (1962)	Peter, Paul and Mary
פולק אמריקאי	Scarborough Fair (1966)	Simon and Garfunkel
	Bridge Over Troubled Water (1970)	
פולק אמריקאי. אודטה הייתה הקול של התנועה לזכויות האזרח והמאבק השחור.	Sail Away, Ladies (1957)	Odetta
אמנית משפיעה מאוד בסצנת הפולק האמריקאית של שנות ה- 60. לא זכתה להכרה משמעותית מהקהל הרחב בחייה	Little Bit Of Rain (1969)	Karen Dalton
פולק אמריקאי	Woodstock (1970)	Joni Mitchell
	River (1971)	
פופ, פולק רוק אמריקאי	Queen Of The Beach (1959)	Carole King

	<u>It Might As Well Rain Until September</u> <u>(1963)</u>	
	<u>You've Got A Friend (1971)</u>	

צמד ד'

סוף שנות ה-60 ושנות ה-70: רוק כבד, פסיכדליה ופאנק

תוכן הפרק מבוסס על:

- המחחר לעולם אינו יודע / ארי קטורזה: פרקים 12,13,15,18,22

נושאים הכלולים בחומר הלימוד:

רקע היסטורי ומאפיינים תקופתיים:

1. **סופן של שנות השישים העליונות:** סוף תור הזהב של התנועה ההיפית ותרבות הנגד. תגובת הרוק הבריטי לכך היא הקצנת החיפוש והבריחה מהכאן והעכשיו אל עולמות אלטרנטיביים.⁵⁹
2. **תקופת ה'פוסט תיעוש' בבריטניה וארה"ב.** קיטוב והקצנה של מעמדות חברתיים, חיים בצל התפוררות התיעוש והחברה. **המשבר בגבריות:** הרצון לתבוע מחדש את הכבוד הגברי מעורר אלמנטים של כוח, עוצמה ואליםמות.⁶⁰
3. **המשך ישיר למיתולוגיה השטנית של הבלוז:** אימוץ עולם דימויים אפל של מגיה שחורה, מיתולוגיה ורוחניות פגאנית.⁶¹

1967-1969: שורשים מוזיקליים של הרוק הכבד והמטאל:

1. **הפסיכדליה הבריטית:** פסטורליה ותנועה אל נופי הכפר. דוגמה מייצגת היא יצירתם המוקדמת של פינק פלויד בסוף שנות השישים.⁶²
2. **קרים ו-Derek and The Dominos:** סגנון נגינת הגיטרה של אריק קלפטון, הולכה של הבלוז לכיוונים פרוגרסיביים: שירים ארוכים והתנסות במשקלים א-סימטריים.⁶³
3. **ג'ימי הנדריקס:** ההשפעות מהבלוז, מהג'אז ומהסול, אמנות הגיטרה הפסיכדלית, השימוש באפקטים: "וואה" ו"פאז", קבינת לסלי ועוד, הסגנון ההקלטה וההפקה החופשי.⁶⁴
4. **ג'פרסון איירפליין:** דוגמה מייצגת לפסיכדליה האמריקאית. הזמרת גרייס סליק הציגה פמיניזם משוחרר ששינה את תולדות הרוק הנשי.⁶⁵
5. **הוולוט אנדרגראונד וסצנת האוונגרד של ניו יורק:** הטלת ספק באופטימיזם של הסיקסטז והצגת ראי ריאליסטי של הצד האפל של חברת השפע.⁶⁶

⁵⁹ ארי קטורזה, המחחר לעולם אינו יודע, רוק במאה ה-20, רמת השרון: רימון, 2014, עמ' 237-239, 277-281.

⁶⁰ שם, עמ' 342-345, 277-280.

⁶¹ שם, עמ' 342-345.

⁶² שם, עמ' 237-239.

⁶³ שם, עמ' 239-245, 253-255.

⁶⁴ שם, עמ' 245-252.

⁶⁵ שם, עמ' 217-221.

⁶⁶ שם, עמ' 230-235.

הרוק הכבד והמטאל: מאפיינים מוזיקליים בולטים⁶⁷ :

1. **גיטרת הדיסטורשן וסולו הגיטרה**: השימוש ב-Power Chord. סולו הגיטרה כחלק מרכזי בשיר הרוק הכבד.
2. **השירה**: התבססות על שירת הבלוז, שירה "מעוותת", תמיכה של הרמוניות קוליות.
3. **הרמוניה ומודוסים**: שימוש שכיח במודוסים מאפשר לברוח מתרבות המערב אל תרבויות מזרחיות או קדומות.
4. **הקצב ההדוק והאינטנסיבי**: קריאת תיגר על נורמות מערביות, שימוש תדיר במשקל ארבעה רבעים.

התעצבותו של צליל: לד זפלין ובלאק סאבאת'

1. **מרחב השפעות על לז זפלין**: חזונו של פייג', הבלוז הפרוגרסיבי, השפעות פולק והצד האקוסטי שמגיע לשיאו באלבום השלישי. בנוסף מודאליות, השפעות מזרחיות והודיות.⁶⁸
2. **גימי פייג' כמפיק**: אמביאנס (טכניקת הקלטה) ועבודת סטריאו חלוצית. שימוש באפקטים, שימוש במגוון רחב של גיטרות וכלי ניגנה ייחודיים.⁶⁹
3. **פנטזיה ומיתולוגיה**: עיסוק בחזרה אל הכפר, בכישוף, אלכימיה ובמיתולוגיה קלטית. המודוס הדורי כאמצעי מוזיקלי שמנתק מתרבות המערב אל עבר מרחבי הכפר והעבר האנגלי הנעלם.⁷⁰
4. **בלאק סאבאת'**: "מסמר בארון של הסיקסטיז": עולם אפל ומורבידי מחליף את האופטימיות של תרבות הנגד. "מפעל הריפים הגדול של הרוק": הריפים החשובים והמכוננים.⁷¹

הפאנק

1. **התמסדותו של הרוק במחצית השנייה של שנות ה-70**: תעשייה שמונעת בעיקר מבצע כסף והצלחה הנשלטת בידי חברות תקליטים שכמעט ולא משאירות מקום למקוריות.⁷²
2. **שורשי הפאנק בבריטניה**: תרבות הצעירים החדשה, תנועות אנרכיסטיות.⁷³
3. **הסקס פיסטולס**: הביקורת על תרבות הרוק, החזרה אל האלמנטים הבסיסיים ביותר של הרוק: מהירות, רעש, זעם. הדימוי ה"אנטי מוזיקלי", העוינות ההדדית ביניהם לבין הממסד.⁷⁴
4. **הפאנק בארה"ב - פטי סמית'**: פואמות והגשה נשית פורצת דרך. **בלונדי**: התחילו בסצנת הפאנק המוקדמת והפכו במהרה ללהקת ניו-וייב-פאוור-פופ.⁷⁵

⁶⁷ שם, עמ' 341-342.

⁶⁸ שם, עמ' 347-350, 351-353.

⁶⁹ שם, עמ' 347-350, 352.

⁷⁰ שם, עמ' 350-352.

⁷¹ שם, עמ' 358-360.

⁷² שם, עמ' 405-406.

⁷³ שם, עמ' 407-408, 410.

⁷⁴ שם, עמ' 408-412.

⁷⁵ שם, עמ' 406.

רפרטואר ללמידה:

קישור	שיר	להקה
https://www.youtube.com/watch?v=8vquoQkoeqc	All Tomorrow's Parties (1967)	Velvet Underground
https://www.youtube.com/watch?v=GiobySgFP2s	Venus In Furs (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=yN-EZW0Plsg	Heroin (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=7c0EDM-Yu9o	See Emily play (1967)	Pink Floyd
https://www.youtube.com/watch?v=H3DGPINHX5Q	Arnold layne (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=WGoDaYjdfSg	Purple Haze (1967)	Jimi Hendrix
https://www.youtube.com/watch?v=TxIxxwakF85s	Castles Made Of Sand (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=px5kIbXbgvU	Crosstown Traffic (1968)	
https://www.youtube.com/watch?v=L7UMubmfbH0	Voodoo Child (1968)	
https://www.youtube.com/watch?v=TLV4_xaYynY	All Along The Watchtower (1968)	
https://www.youtube.com/watch?v=pnJM_jC7j_4	White Rabbit (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=SrGSt5eDt9o	Somebody To Love (1967)	
https://www.youtube.com/watch?v=y_u1eu6Lpds	Sunshine Of Your Love (1967)	Cream
https://www.youtube.com/watch?v=ond4Wp9nPhM	White Room (1968)	
https://www.youtube.com/watch?v=TngViNw2pOo	Layla (1970)	Derek and The Dominos
https://www.youtube.com/watch?v=TA9Rec1qAFQ	Good Times Bad Times (1969)	
https://www.youtube.com/watch?v=zX_wwlIZ6ko	Babe, I'm Gonna Leave You (1969)	Led Zeppelin
https://www.youtube.com/watch?v=w772GXXG5LnE	Dazed and Confused (1969)	
https://www.youtube.com/watch?v=LzGBQerkvWs	Ramble On (1969)	
https://www.youtube.com/watch?v=12KbOAc8vmk	Thank You (1969)	
https://www.youtube.com/watch?v=CmxaT37yeOs	Gallows Pole (1970)	
https://www.youtube.com/watch?v=P3Y8OWkiUts	Immigrant Song (1970)	
https://www.youtube.com/watch?v=fk5lfjNH4cE	Friends (1970)	
https://www.youtube.com/watch?v=vcIem-L398w	Since I've Been Loving You (1970)	

https://www.youtube.com/watch?v=QkF3oxziUI4	Stairway To Heaven (1971)	
https://www.youtube.com/watch?v=JM3fodiK9rY	When The Levee Breaks (1971)	
https://www.youtube.com/watch?v=2KPEHohJMuw	Black Dog (1971)	
https://www.youtube.com/watch?v=vG_mTt6hCs	No Quarter (1973)	
https://www.youtube.com/watch?v=g8VduT7aR2c	The Rain Song (1973)	
https://www.youtube.com/watch?v=sfR_HWMzgye	Kashmir (1975)	
https://www.youtube.com/watch?v=PrZFscfJxXc	War pigs (1970)	Black Sabbath
https://www.youtube.com/watch?v=b3-QqGVt-tM	Iron man (1970)	
https://www.youtube.com/watch?v=ZyEUk1ZJLn4	Electric Funeral (1970)	
https://www.youtube.com/watch?v=PfAWReBmxEs	Child In Time (1970)	Deep Purple
https://www.youtube.com/watch?v=QuAKMlfxX7I	Black Night (1970)	
https://www.youtube.com/watch?v=W9ie2J2690	Highway Star (1972)	
https://www.youtube.com/watch?v=q31WY0Aobro	Anarchy in the U.K (1977)	Sex Pistols
https://www.youtube.com/watch?v=g-38GX2YQig	God Save the queen (1977)	
https://www.youtube.com/watch?v=2Ah1JM9mf60	Holidays in the sun (1977)	
https://www.youtube.com/watch?v=H4iksb1HG9E	Redondo Beach (1975)	Patti Smith
https://www.youtube.com/watch?v=bPO0bTaWcFQ	Gloria (1975)	
https://www.youtube.com/watch?v=zBwRDEFMRY	One Way Or Another (1978)	Blondie

הגלאם והרוק המתקדם

תוכן הפרק מבוסס על:

- המחרח לעולם אינו יודע / ארי קטורזה: פרקים 15-17.
- "מדוע הילד צחק בחלום?" רוק מתקדם ישראלי ומוזיקה לילדים בשנות ה-70 / תומר בורוכוב. עמ' 11-29.

נושאים הכלולים בחומר הלימוד:

רקע היסטורי ומאפיינים תקופתיים שהובילו אל הרוק המתקדם:

1. הרוק הופך **מבידור לאמנות**: התהליך שהחל ב-1967 עם המורשת הפרוגרסיבית שביסס "מועדון הלבבות השבורים של סרג'נט פפר" של הביטלס.⁷⁶
2. **הרוק המתקדם כהמשך ל'תרבות הנגד' הבריטית**: חיפוש אלטרנטיבה לתרבות המערבית דרך בריחה אל פנטזיה, תקופות היסטוריות עתיקות וחזונות דיסטופיים.⁷⁷
3. **הגל הראשון של הרוק המתקדם** שהתעצב מתוך הפסיכדליה הבריטית של סוף שנות ה-60': פרוקול הארום, פינק פלויד, המודי בלוז, דה נייס.⁷⁸
4. **חברות התקליטים בתחילת שנות ה-70'** הפגינו גישה נדירה של חוסר התערבות מוחלט ביצירתם של האמנים.⁷⁹

מאפיינים מוזיקליים של הרוק המתקדם- הטמעה אקלקטית של מוזיקה קלאסית אל תוך הרוק:

1. **צורות ואורך היצירות**: יצירות רחבות היקף המושפעות מצורות קלאסיות מסורתיות כגון צורת סונטה וסוויטה, הופעת אלבומי הקונספט.⁸⁰
2. **חשיבה עיבודית פוליפונית** בהשפעת מוזיקה מהרנסנס ומהברוק.⁸¹
3. **החלפה של מרכזיות הגיטרה ברוק של שנות ה-60-50 במרכזיותו של הפסנתר**. קית' אמרסון "הנדריקס של הקלידינים". מגוון המקלדות בהן השתמשו הרכבי הפרוג.⁸²
4. **הלחנה מודאלית**: שימוש במודוסים הכנסייתיים לצד סולמות אקזוטיים מזרחיים נוספים על מנת לברוח מתרבות המערב, אל עבר מרחבים עתיקים ומרוחקים.⁸³
5. **מורכבות ריתמית**: שימוש במשקלים מעורבים וא-סימטריים בהשפעת מוזיקה מהמאה העשרים השואבת ממקורות עממיים כגון ברטוק, סטרווינסקי וסיבליוס.⁸⁴

⁷⁶ קטורזה, עמ' 307-306, בורוכוב, עמ' 11-12.

⁷⁷ קטורזה, עמ' 281-279, 307.

⁷⁸ קטורזה, עמ' 309-307, בורוכוב, עמ' 11-12.

⁷⁹ קטורזה, עמ' 309.

⁸⁰ קטורזה, עמ' 312. בורוכוב, עמ' 15.

⁸¹ בורוכוב, עמ' 15.

⁸² קטורזה, עמ' 311-310 בורוכוב, עמ' 14-15.

⁸³ קטורזה, עמ' 313, 312. בורוכוב, עמ' 21.

⁸⁴ בורוכוב, עמ' 16-17.

6. תזמור שנע על מתח בין אגרסיביות ועדינות.⁸⁵
7. התמלילים: אוטופיה, מיתולוגיה, פנטזיה, שיבה אל הילדות ואל תקופות היסטוריות עתיקות, לצד דיסטופיה ונבואות חורבן. מצד שני, מחאה אנטי מלחמתית, עיסוק בפוליטיקה ובמצב החברתי. התבססות על ספרות יפה.⁸⁶

1969-1976 יצירות תור הזהב של הרוק המתקדם:

1. "בחצר של מלך ארגמן" (1969) שנת הבקיעה של הרוק המתקדם עם האלבום שהגדיר לראשונה את הז'אנר: "In The Court Of The" Crimson King".⁸⁷
2. "קרוב לקצה" (1972): רצועת הנושא המציגה יצירת פרוג בשלה המשתרעת על צד שלם של התקליט. מבנה היצירה המקביל לצורת הסונטה הקלאסית.⁸⁸
3. "הצד האפל של הירח" (1973): אלבום הקונספט והתמה המרכזית של האלבום. הסאונד: ביחס להרכבי רוק מתקדם, הלהקה התמקדה בהפקת הצליל ולא בתחכום המוזיקלי.⁸⁹

הגלאם רוק:

1. מאפיינים חברתיים של תנועת הגלאם: תיאטרליות, טשטוש זהות מינית והשפעת התרבות ההומו-לסבית, התנגחות בחזון הפסיכדלי של הסיקסטיוז.⁹⁰
2. דיוויד בואי - שורשים והשפעות: "בדרכים" של ג'ק קרואק, ז'ק ברל, קולטריין, ליטל ריצ'ארד, אמנות פופ ארט של אנדי וורהול, וולווט אנדרגראונד, הביץ' בויז.⁹¹
3. האלבום "Space Oddity": העיבודים באלבום כבסיס הצליל של הגלאם.⁹²
4. האלבום "Hunky Dory" - בואי מוצא את דרכו: הוירטואוזיות הסינגלית, הפסנתר של ריק ווייקמן והמחוות לגיבוריו האמנותיים של בואי (דילן, וורהול, לו ריד).⁹³
5. האלבום "The Rise and The Fall of Ziggy Stardust and The Spiders From Mars": זיגי ואלבום הקונספט, מיק רונסון כמעבד ונגן, סולמות ומודוסים. דמות החוצן בעלת זהות לא מוגדרת ומאפשרת פתח לכתיבה המשלבת זכרי ונקבי, המתבטאת גם במתח עדינות-אגרסיביות בעיבוד ובקומפוזיציה.⁹⁴
6. ההשפעה של "זיגי" וה'גלאם': התפחות אמני גלאם רוק שלקחו את הגלאם רוק לכיוונים חדשים: קווין, לו ריד, רוקסי מיוזיק, טי. רקס ואיגי פופ.⁹⁵

⁸⁵ קטורזה, עמ' 310. בורוכוב, עמ' 15-16.

⁸⁶ קטורזה, עמ' 317-313, בורוכוב, עמ' 17.

⁸⁷ קטורזה, עמ' 309.

⁸⁸ שם, עמ' 317-318.

⁸⁹ שם, עמ' 318, 325-336.

⁹⁰ שם, עמ' 283-284.

⁹¹ שם, עמ' 285-287.

⁹² שם, עמ' 287-288.

⁹³ שם, עמ' 290-295.

⁹⁴ שם, עמ' 295-299.

⁹⁵ שם, עמ' 300-302.

רפרטואר ללמידה:

שיר	להקה	
A Whiter Shade of Pale (1967)	Procol Harum	
The Night (1967)	The Moody Blues	
Strawberry Fields Forever (1967)	The Beatles	
Good Morning Good Morning (1967)		
Arnold Layne (1967)	Pink Floyd	
Echoes (1971)		
Breath (1973)		
The Great Gig In The Sky (1973)		
Us and Them (1973)		
Eclipse (1973)		
Shine On You Crazy Diamond (Pts. 1-5) (1975)		
21st Century Schizoid Man (1969)		King Crimson
Moonchild (1969)		
In The Court of The Crimson King (1969)		
Red (1974)		
Starless (1974)		
Bouree (1969)	Jethro Tull	
My God (1971)		
Thick as A Brick (Pt 1) (1972)		
Songs From The Wood (1977)		
Pantagrue's Nativity (1971)		Gentle Giant
Think of Me With Kindness (1972)		
The Advent of Panurge (1972)		
Proclamation (1974)		
Aspirations (1974)		
Starship Trooper (1971)	Yes	
Roundabout (1971)		
Heart Of The Sunrise (1971)		
Close To The Edge (1972)		
And You and I (1972)		
The Revealing Science of God (1973)		
The Gates of Delirium (1974)		
The Musical Box (1971)		Genesis
Supper's Ready (1972)		
Get 'Em Out By Friday (1972)		

Dancing With The Moonlight Knight (1973)	
Firth of Fifth (1973)	
The Lamia (1974)	
Entangled (1976)	
Lady Fantasy (1974)	Camel
Rhayader (1975)	
Take a Pebble (1970)	Emerson, Lake & Palmer
The Barbarian (1970)	
Tarkus (1971)	
Karn Evil 9 (1973)	
Trip to The Fair (1975)	Renaissance
Song of Scheherazade (1975)	
Space Oddity (1969)	David Bowie
The Man Who Sold The World (1970)	
Life On Mars? (1971)	
Changes (1971)	
Oh You Pretty Things (1971)	
Five Years (1972)	
Moonage Daydraem (1972)	
Starman (1972)	
Ziggy Stardust (1972)	
Rock'n'Roll Suicide (1972)	
Killer Queen (1974)	Queen
Bohemian Rhapsody (1975)	
Somebody to Love (1976)	
Dreams (1977)	Fleetwood Mac
Rhiannon (1977)	
Walk On The Wild Side (1972)	Lou Reed
Perfect Day (1972)	